بەش/ مێژوو

کۆلێژ/ ئەدەبیات

زانکۆ/ سەلاحەددین

بابەت/ **مێژووی کورد لە سەدەی نۆزدەم**

پەرتووکی کۆرس – (ساڵی ٤)

ناوی مامۆستا/ د.نشمیل صابر عبدالله

ساڵی خوێندن: ٢٠٢٣-٢٠٢٤

پەرتووکی کۆرس
Course Book

١. ناوی کۆرس	مێژووی کورد لە سەدەی نۆزدەم
٢. ناوی مامۆستای بەر پرس	د. نشمیل صابر عبدالله
٣. بەش/ کۆلێژ	ئەدەبیات-بەشی مێژوو
٤. پەیوەندی	ئیمێل: nashmil.abdullah@su.edu.krd
٥. یەکەی خوێندن (بە سەعات) لە هەفتەیەک	٣
٦. ژمارەی کارکردن	ئامادەبوونی مامۆستای وانەبێژ بۆ قوتابیان لە ماوەی هەفتەیەکدا ٣
٧. کۆدی کۆرس	
٨. پرۆفایەلی مامۆستا	لە ساڵی ٢٠٠٣-٢٠٠٤ لە کۆلێژی ئەدەبیات/مێژوو (زانکۆی سەلاحەدین) وەرگیراوم و بە بە تێکڕای نمرەی (٨٢) و ڕیزبەندی سێیەم خوێندنی زانکۆییم تەواو کرد، لە ساڵی ٢٠١٠-٢٠١١ هەر لە هەمان کۆلێژ و زانکۆ لە خوێندنی ماستەر وەرگیراوم و لە ساڵی ٢٠١٢-٢٠١٣ بڕوانامەی ماستەرم پێدراوە، دوای بەرز بوونەوەی پلەی زانیستیم بۆ مامۆستا و لە ٢٠٢٣ کۆتایی بە قۆناغی دکتۆرام هێناوە.
٩. وشە سەرەکیەکان	

١٠. ناوەرۆکی گشتی کۆرس:

لێرە مامۆستای وانەبێژ باس لە کۆرسەکە دەکات بە شێوەیەکی گشتی کە پێویستە ئەم خاڵانەی خوارەوە بگرتەوە:

- گرنگی خوێندنی کۆرسەکە (بابەتەکە) گرنگی ئەم بابەتە لەوەدایە، مێژووی کورد لە سەدەی نۆزدەم مێژووی گۆڕانکارییە گەورەکانە ، چونکە بزووتنەوەی سەربەخۆخوازی لەناو میرنشینە کوردییەکان لە نیوەی یەکەمی سەدەکە سەرهەڵدەدات و لە نیوەی دووەمیش هەموو میرنشینەکان لەناودەچن و شۆڕشی جیا لە هەوڵەکانی پێشوو سەرهەڵدەدەن، بۆیە مێژووی ئەو ماوەیە قۆناغی ڕاگوزەری مێژووی کوردە دەبێ قوتابیان پێی ئشنابن.
- تێگەیشتنی چەمکی سەرەکی کۆرسەکە چەمکی سەرەکی بابەتەکە وێڕای مێژووە سیاسییەکەی ئەو ماوەیە خستنە رووی لایەنی کۆمەڵایەتی و ئابوری و ڕۆشنبیری کوردە،

- **بنەما وبیردۆزی کۆرسەکە: بنەمای بابەتەکە تاوتوێکردن و گفتوگۆکردنی زانیارییە مێژووییەکانی ئەو ماوەیە**
- **زانینی تەواو بە لایەنە گرنگیەکانی بابەتەکە: شەن و کەو کردنی هەموو ئەو زانیارییانەی پەیوەندی بە مێژووی کوردەوە هەیە لەو ماوەیەدا**

١١. ئامانجەکانی کۆرس

ئاشناکردنی قوتابیان بە مێژووی کورد لە سەدەی نۆزدەمدا، پەیوەندی کورد بە دەوڵەتی عوسمانی و دەوڵەتی قاجاری، مێژووی کۆمەڵایەتی و تایبەتمەندی و خەسڵەتەکانی ئەو مێژووە و باسکردنی ئەو گەریدانەی لەو ماوەیە هاتونەتە کوردستان و تایبەتمەندییە کۆمەڵایەتییەکانی کوردیان وێنا کردووە، فێربوونی قوتابیان کە پەند لە مێژوو وەربگرن و هەمیشە دەوڵەتە گەورەکان سوودیان لە ناکۆکی ناوخۆ وەرگرتووە و پشتی بێهێزەکانیان گرتووە بۆ بێهێزکردنی کیانە بەهێزەکان و بەم شێوە سیاسەتی پەرتکە و زاڵبەیان پیادە کردووە، ئاشنا کردنی قوتابیان بە چۆنییەتی سەرهەڵدانەوەی بزاڤە کوردییەکان دوای لە ناوچوونی میرنشینە کوردییەکان، ئاشنا کردنی قوتابیان بە سەرەتاکانی گەشەسەندن و چەکەرەکردنی هەستی نەتەوایەتی کوردی لەسەدەی نۆزدەم

١٢. ئەرکەکانی قوتابی

مامۆستای بابەت جگە لە گرنگیدان بە ئامادەبوونی قوتابیان لەناو پۆل ئەرکی خوێندکاران بەشداریکردنە لە گفتوگۆی زانستیانە و دروستکردنی پرسیار و وەڵام و دووبارە وەبیرهێنانەوەی یەکتر لەسەر وانەی رابردوو و دەستکردن بە بابەتی نوێ

١٣. ڕێگەی وانە ووتنەوە

لەو بابەتانەی کە پێویستی بە پاوەرپۆینت و داتاشۆ هەیە، تایبەت بۆ مەسەلەی روونکردنەوە و نەخشەی ناوچەکە و سنووری قەلەمرەوی میرنشینەکان و نووسینی سەردێرەکان بەکاردێت، ئەوەی تر زۆرتر قسەکردن و گفتوگۆکردنە لەسەر مێژووەکە

١٤. سیستەمی هەڵسەنگاندن

مامۆستا سێ تاقیکردنەوە بە قوتابیان دەکات هەر تاقیکردنەوەیەك ١٠ نمرەی لەسەر دەبێت، هاوکات جگە لە ئامادەبوونی قوتابیان لەپۆل لە گەڵ ئەوانەی کە راپۆرت یان سیمینار ئامادە دەکەن یاخود بەشداری کاریگەریان لە پۆل هەیە، ١٠ نمرەی لەسەر دەبێت

١٥. دەرئەنجامەکانی فێربوون

پڕکردنەوەی ئەم خانەیە زۆر گرنگە، مامۆستا دەرئەنجامەکانی فێربوون دەنووسێت. بۆ نموونە:ڕوونی ئامانجە سەرەکیەکانی کۆرسەکە (بابەتەکە) بۆ خوێندکار

گونجاندنی ناوەڕۆکی کۆرسەکە بە پێویستی دەرەوە و بازاڕی کار

قوتابی چی نوێ فێردەبێت لە ڕێگەی پێدانی ئەم کۆرسەوە؟

ئەمە لە ١٠٠ وشە کەمتر نەبێت

١٦. لیستی سەرچاوە

<u>سەرچاوەکان</u>

١-کامەران محەمەد حاجی، کوردستان لە باوەنەی کێشەی رۆژهەلاتدا١٨٠٠-١٩٠٠،هەولێر،٢٠٠٧.

٢-عەبدولا عەلیاوەیی، کوردستان لەسەلردەمی دەولەتی عوسمانیدا-لەناوەراستی سەدەی نۆزدەم تا جەنگی جیهانی یەکەم، هەولێر،٢٠٠٤.

٣-محەمەد حەمە باقی، شۆڕشی شێخ عوبێدولای نەهری ١٨٨٠لە بەلگەنامەکانی قاجاریدا، هەولێر٢٠٠٠

٤-سەرهەڵدان و روخانی سیستەمی میرنشینی لەکوردستان، و/جەوهەر کرمانج، سلیمانی٢٠٠٤

سعد بشير اسكندر، قيام النظام الاماراتي في كردستان وسقوطه-مابين منتصف القرن العاشر ومنتصف القرن العشرين، سليمانية ،٢٠٠٨ـــ٤-صلاح هروري، امارة بوتان في عهد الامير بدرخان١٨٢١-١٨٤٧دراسة تاريخية سياسية، اربيل، ٢٠٠٠.
٥-جليلى جليل،من تاريخ الامارات الكردية في الامبراطورية العثمانيةفي النصف الاول من القرن التاسع عشر، ترجمة: محمد عبدو النجارى، بيروت ،١٩٨٧.
٦-صديق الدملوجى، الامارة البهدينانية او امارة العمادية.
٧-ماليسانز، بدرخانو جزيرة بوتان.
٨-احمد محمد احمد، اكراد الدولة العثمانية.
٩-كورد لەمێژووی دراوسێکاندا، سیاحەتنامەی ئەولیا چەلەبی
١٠- محەمەدەمین زەکی، مێژووی کوردو کوردستان..
١١-كلوديوس جيمس ريج، رحله ريج الى العراق١٨٢٠
١٢-کریس کۆچێرا، مێژووی کورد لەسەدەی نۆزدە و بیستەمدا.
١٣-كاوة فريق شاولى ، امارة بهدينان
١٤-ن.ا.خالفين، الصراع على كوردستان(المسالة الكوردية في العلاقات الدولية خلال القرن التاسع عشر)، ترجمة /احمد عثمان ابوبكر
١٥-صلاح محمد سليم هرورى، امارة بوتان في عهد الامير بدرخان(١٨٢١-١٨٤٧).
١٦-عبد ربه سكران ابراهيم الوائلي، تاريخ الامارة البابانية الكردية(ماجستير).
١٧-عبد ربه سكران ابراهيم الوائلى، اكراد العراق(١٨٥١-١٩١٤)دكتوراه
١٨-احمد عثمان ابوبكر، اكراد المللي وابراهيم پاشا.
١٩-سى.جى.ادموندز، كرد وترك وعرب
٢٠-جيمس برانت، رحلة المستر جيمس برانت الى المنطقة الكردية١٨٣٨
٢١-جيمس بيكنغهام، رحلتى الى العراق سنة ١٨١٤.
٢٢-ا.شاميلوف، حول مسالة الاقطاع بين الكرد، ترجمة/كمال مظهر احمد
٢٣-جيمس بيلى فريزر، رحلة فريزر الى بغدا١٨٣٤.
٢٤-م.س.لازاريف، الكرد وكردستان
٢٥-انور مائى، الاكراد فى بهدينان
٢٦-مارتن ڤان برونسن، ئاغا و شێخ و دەوڵەتـــ٢٧-صالح محمد امين، کورد و عەجەمـــــ میرایەتی بابان لە نێوان بەرداشی رۆم و عەجەمد
٢٨-کاوس قەفتان، چەند لێکۆڵینەوەیەك لەمێژووی بابان-سۆران-بۆتان

١٧. بابەتەکان	ناوی مامۆستای وانەبێژ
یەکەکانی خوێندن **١-بارودۆخی گشتی کوردستان لەسەدەی نۆزدەمدا، چەند سەرنجێك دەربارەی بونیاد و هەل و مەرجی کۆمەڵایەتی و ئابوری و فەرهەنگی و سیاسی میرنشینەکان** **٢-چەردەیەك لە سیستمی بەڕێوەبردنی حوکمڕانی عوسمانیەکان و ڕەنگدانەوەی لە کوردستان.** **٣-سیاسەتی عوسمانی بەرامبەر میرنشینە کوردیەکان: بابان، سۆران،**	ناوی مامۆستا وەک: ٢ کاتژمێر ٢٠١٥/١٠/١٤

بادینان، بۆتان، هەکاری. **٤- بزووتنەوە سەربەخۆکان لەناو میرنشینەکاندا(بەدرخان، سۆران، بابان)** **٥-بارودۆخی سیاسی و کۆمەڵایەتی و ئابوری دوای رووخان و نەمانی میرنشینە کوردیەکان** **٦- پەرچەکرداری سیاسیانەی کورد دوای رووخانی میرنشینەکان و بزووتنەوە کوردیەکان** **(یەزدان شێر، شۆڕشی شێخ عوبەیدولای نەهری، بەدرخانیەکان)** **٧- سیاسەتی قاجاریەکان بەرامبەر میرنشینەکانی ئەردەلان** **٨-سەرهەڵدانی هەستی نەتەوایەتی کورد.**	
١٨. بابەتی پراکتیک (ئەگەر هەبێت)	
لێرە مامۆستای وانەبێژ ناونیشانی هەموو ئەو بابەتە پراکتیکانە دەنووسێت کە بەنیازە بیڵێتەوە لە تێرمەکە. هەروەها کورتەیەک لە ئامانجی هەر یەک لە بابەتەکان وبەروار وکاتی وانەکە دەنووسێت.	ناوی مامۆستا وەک: ٣-٤ کاتژمێر ٢٠١٥/١٠/١٤

١٩. تاقیکردنەوەکان

١. دارشتن: لەم جۆرەتاقیکردنەوەیە پرسیارەکان زۆربەی بە وشەی وەک روون بکەوە چۆن...؟ هۆکارەکان چی بوون...؟ بۆچی...؟ چۆن...؟ دەستپێدەکات.
لەگەڵ وەڵامی نموونەییان
نموونە دەبێت دەستەبەربکرێت

٢. راست وچەوت: لەم جۆرە تاقیکردنەوەیە رستەیەکی کورت دەربارەی بابەتێک دەستەبەردەکرێت وپاشان قوتابی بە ڕاست یان چەوت دادەنێت. نموونە دەبێت دەستەبەربکرێت.

٣. بژاردەی زۆر: لەم جۆرە تاقیکردنەوەیە ژمارەیەک دەستەواژە دەستەبەردەکرێت لە ژێر رستەیەک وپاشان قوتابیان دەستەواژەی راست هەڵدەبژێرێت. نموونە دەبێت دەستەبەربکرێت.

٢٠. تێبینی تر

لێرە مامۆستای وانەبێژ دەتوانێت تێبین وکۆمەنتی خۆی بنوسێت بۆ دەوڵەمەندکردنی پەرتووکەکەی.

٢١. پێداچوونەوەی هاوەڵ

ئەم کۆرسبووکە دەبێت لەلایەن هاوەڵێکی ئەکادیمیەوە سەیر بکرێت و ناوەڕۆکی بابەتەکانی کۆرسەکە پەسەند بکات و چەند وشەیەک بنووسێت لەسەر شیاوی ناوەڕۆکی کۆرسەکە و واژووی لەسەر بکات.
هاوەڵ ئەو کەسەیە کە زانیاری هەبێت لەسەر کۆرسەکە و دەبێت پلەی زانستی لە مامۆستا کەمتر نەبێت.